

پیش نشست همایش اقتصاد ایران؛ اصلاحات ساختاری در گام دوم

مقدمه

پیش نشست همایش اقتصاد ایران با اصلاحات ساختاری در گام دوم با عنوان "آینده بانکداری مرکزی در ایران"، در تاریخ ششم اردیبهشت با حضور کارشناسان، مدیران و صاحب نظران بانکی در سالن پژوهش پژوهشکده امور اقتصادی برگزار خواهد شد. در این جلسه دکتر سعید شادکار به ارائه دیدگاه‌های خود به شرح موضوعی زیر خواهند پرداخت:

آینده بانکداری مرکزی در ایران

سعید شادکار - ۶ اردیبهشت ۱۴۰۲

وقوع بحران مالی جهانی ۲۰۰۸، مشکلات قابل توجه نظام بانکی را بیش از گذشته در معرض دید متخصصان اقتصادی و غیراقتصادی قرار داد. بحران نشان داد با توجه به قدرت روزافزون بانک‌ها و موسسات مالی، که با توجه به TBTF بودن مؤسسات مالی، تبعاتی چون رفتار ریسکی و در نتیجه تهدید ثباتی مالی توسط آن‌ها داشته است، بانک‌های مرکزی در نظارت و کنترل رفتار این مؤسسات ناتوان هستند و نیاز به تجدیدنظر در رویکرد بانک‌های مرکزی به نظام بانکی و نظارت بر این مؤسسات وجود دارد.

پیش نشست همایش اقتصاد ایران؛ اصلاحات ساختاری در گام دوم

این مفهوم، توجه به تحولی است که این مفهوم در کارکرد و فرآیند بانکداری مرکزی ایجاد می‌کند که رویکردی جدید به بانکداری مرکزی را فراهم خواهد کرد.

با توجه به نقش بانکها در اقتصاد ایران و حساسیت‌های اجتماعی مشکلات آنها، شیوع صرافی‌های رمزارز، عملکرد بانک مرکزی و نظارت آن بر نظام بانکی و ... و نهایتاً تأثیر برهم خوردن ثبات مالی بر امنیت اقتصادی جامعه، واکنش متناسب به چالش‌های مطرح شده در کشور ما اهمیت و فوریت بسیار زیادی دارد.

طراحی و راه‌اندازی سکوی مذکور، منافع قابل توجهی به همراه خواهد داشت، برای مثال انتظار می‌رود نظارت بانک مرکزی بر نظام پرداخت و تراکنش‌ها و اعمال قوانین بهبود یابد. همچنین نگرانی بانک مرکزی از کاهش سهم اسکناس و مسکوک و تأثیرات آن بر قدرت حاکمیتی بانک مرکزی برطرف خواهد شد. به علاوه با توجه به افزایش اشراف و قدرت کنترلی مقام قاعده‌گذار بر پول مورد استفاده، قدرت خلق پول مؤسسات مالی و بانک‌ها بهتر کنترل خواهد شد و در نتیجه، موفقیت بانک مرکزی در تامین ثبات مالی و به‌کارگیری سیاست پولی افزایش خواهد یافت.

مطالب فوق، الزاماً نظرات رسمی وزارت امور اقتصادی و دارایی و پژوهشکده امور اقتصادی نیست.

از طرف دیگر، متخصصان غیراقتصادی نیز در واکنش به مشکلات و ناکارایی‌های نظام بانکی بیکار ننشستند و با ایجاد پول‌ها و دارایی‌های غیرمتمرکز به دنبال به چالش کشیدن نظام بانکی بودند. ظهور رمزارزها و گسترش مقبولیت آنها بین مردم این روزها مخاطره‌ای جدی برای حاکمیت پولی کشورها شده است، به این صورت که تا قبل از آن، بانک‌های مرکزی کنترل‌گر تورم و تنها نهاد ناظر بر پول‌های ملی شناخته می‌شدند اما همزمان با ظهور بیت‌کوین، دارایی‌های دیجیتالی شکل گرفتند که تحت نظارت بانک مرکزی کشور نیستند و این مسئله نیز قدرت بانک‌های مرکزی را دچار مخاطره کرده است.

برای حل چالش افزایش قدرت بانک‌ها و کاهش قدرت بانک مرکزی، در ادبیات اقتصادی، تغییر رویکرد انفعالی و نظارت پسینی بانک مرکزی و جایگزینی نقش استراتژیک و سیستمی بانک‌ها با سکوی مالی به لحاظ سیستمی مهم (SIFP) پیشنهاد شده است. طراحی این سکو با استفاده از پول دیجیتال منتشر شده توسط بانک مرکزی (CBDC) قادر به بهبود ثبات مالی از طریق تخفیف مسئله‌ی «خیلی بزرگ برای ورشکستگی (TBTF)» و همچنین بهبود حاکمیت پولی در پاسخ به مخاطره‌ی رمزارزها خواهد بود. در این طراحی، بستر بانکی فعلی و نقش استراتژیک بانک‌ها و مؤسسات مالی با یک پلتفرم مالی جایگزین می‌شود. نکته‌ی کلیدی، درک اهمیت نگاه سازوکاری و فرآیندی در طراحی و راه‌اندازی سکوی مذکور به جای تاکید بر فناوری‌های استفاده‌شده در این زیرساخت است. در واقع، مهم‌تر از نگاه ابزاری یا فناورانه به